

Шульга Т. М.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри фінансового права
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

Однією з найважливіших гарантій реалізації прав та інтересів платників податку, забезпечення принципу верховенства права у податкових відносинах – є вирішення податкових спорів.

Податкові спори, серед усієї сукупності правових спорів, посідають самостійне місце. З'ясування їх сутності, юридичної природи й особливостей, набуває безпосередньої практичної значущості й викликає певний теоретичний інтерес. Таким чином, постає нагальна потреба в узагальненні й дослідженні судової практики щодо вирішення податкових спорів з урахуванням конституційних положень про те, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі (ст. 124 Конституції України).

Вирішення того чи іншого спору повинне здійснюватися в рамках певної процедури і в будь-якому разі він має бути розв'язаний належним чином, тобто найбільш об'єктивно та ефективно. Відповідно до п.1 ч.2 ст.17 Кодексу адміністративного судочинства України, юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори, зокрема, фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності. Загальновідомо, що податкові правовідносини є публічними, однією із сторін яких є суб'єкт, маючий право видавати владні розпорядження (державна чи уповноважений нею орган). В свою чергу, ст. 183-3 вищезазначеного кодексу закріплює особливості провадження у справах за зверненням органів державної податкової служби. Отже, можна зробити висновок, що спори, які виникають із податкових відносин, а також інші спори у сфері публічно-правових відносин за участю податкових органів як суб'єктів владних повноважень, повинні розглядатись згідно Кодексу адміністративного судочинства України та відповідного податкового законодавства. Так, п.18. ст.56 Податкового кодексу України передбачає право платника податків, з урахуванням строків давності, оскаржити в суді податкове повідомлення-рішення або інше рішення контролюючого органу про нарахування грошового зобов'язання у будь-який момент після отримання такого рішення. Рішення контролюючого органу, оскаржене в судовому порядку, не підлягає адміністративному оскарженню.

Відомо, що податковий спір виникає з приводу дійсного або можливого порушення конкретних податкових прав суб'єкта. Причому в останньому випадку розгляд спору продовжується до фактичного з'ясування обставин, які підтверджують наявність чи відсутність дійсного порушення права. При вирішенні спорів про визнання недійсними актів податкових органів, обов'язок

щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності, покладається на відповідача в разі, якщо він проти адміністративного позову.

В науковій літературі справедливо стверджується, що податкові спори в системі податкових правовідносин відіграють особливу роль, оскільки виникають щодо реалізації належних повноважень органів ДПС із залучення громадян до податкових обов'язків внаслідок оспорювання відповідного податкового акта про це або неналежного його виконання. З цього випливає, що обов'язковим суб'єктом спору з податкових правовідносин, які підлягають судовому вирішенню, є державна податкова інспекція і платник податку. За змістом такі спори виникають не внаслідок реалізації майнових прав, що властиво для цивільних справ, а в результаті здійснення виконавчої діяльності державною податковою інспекцією України. Спори, що виникають щодо застосування адміністративних санкцій і притягнення громадян до податкових обов'язків, хоча і пов'язані з майновими наслідками, але виникають у результаті не переходу майнових благ їм, а також нерівноправності сторін у таких правовідносинах.

Поняття податкового спору в чинному законодавстві не наводиться, хоча серед усієї сукупності правових спорів, вони і становлять значну питому вагу. Однак в науковій літературі пропонується доволі вдале розуміння податкового спору як матеріального охоронного правовідношення, що виникає між суб'єктами податкових правовідносин з приводу суперечностей відносно власних прав та обов'язків та/або законності правових актів контролюючих (податкових або митних) органів, що пов'язані з реалізацією податково-правових норм, і які вирішуються у передбаченому законом порядку.

Таким чином, наведене свідчить про необхідність глибокого та всебічного аналізу чинного податкового законодавства, яке регулює вирішення податкових спорів, практики його застосування, пошуку шляхів попередження податкових спорів, вивчення і узагальнення їх практики вирішення та розробки відповідних рекомендацій щодо вдосконалення існуючих та формування нових підходів, які б сприяли ефективному вирішенню податкових спорів.